

Het inwonen in het land der beloften : eene toespraak

<https://hdl.handle.net/1874/234593>

mm 11020

BR.1875. III.30.

8075. III. 30.

HET INWONEN

IN HET

LAND DER BELOFTE.

EENE TOESPRAAK GEHOUDEN TE OXFORD,

DOOR

Mevrouw PEARSALL SMITH.

NAAR HET ENGELSCHE,

DOOR

Mevrouw FAURE.

Uitgegeven ten voordeele der Christelijke Bewaarschool
te Doesborgh.

UTRECHT,

C. VAN BENTUM.

1875.

HET INWONEN

IN HET

LAND DER BELOFTE.

EENE TOESPRAAK GEHOUDEN TE OXFORD,

DOOR

Mevrouw PEARSALL SMITH.

NAAR HET ENGELSCHE,

DOOR

Mevrouw FAURE.

Uitgegeven ten voordeele der Christelijke Bewaarschool
te Doesborgh.

UTRECHT,
C. VAN BENTUM.

1875.

GEDRUKT BIJ G. A. VAN HOF TEN, UTRECHT.

LIEVE VRIENDEN,

Zoo duidelijk mogelijk wensch ik u den geleidelijken weg voor te stellen, waarlangs de ziel op hare christelijke loopbaan treedt, me dunkt, ik kan dat niet duidelijker en eenvoudiger doen dan door u te wijzen op sommige oudtestamentische typen. De eerste zes Bijbelboeken geven ons, mijns inziens, daarvan eene zeer duidelijke, geleidelijke voorstelling in de geschiedenis der kinderen Israëls.

Genesis wijst ons op menschelijke pogingen en hare mislukking. *Exodus* stelt ons Gods verlossing voor en de daaruit voortvloeiende gevolgen. *Leviticus*, de aanbidding en den dienst van een verlost volk. In *Numeri* zien we, hoe de verlost ontrouw werden in hun wandel ten hemel, en hoe de omzwerfing in de woestijn er het gevolg van was. *Deuteronomium* stelt ons de noodzakelijke toewijding der verlost ziel voor, die begeert de eeuwige rust in Christus te bezitten. In *Jozua* eindelijk zien wij het ingaan en in bezit nemen der ruste, die daar overblijft voor het volk Gods en den strijd en de zegepraal daaraan verbonden.

De studie van den Bijbel, als één geheel, als een Boek, geschreven door één en dezelfde hand met één doorlopend plan van den aanvang tot aan het einde, en met een geregelden ontwikkelingsgang van leer en waarheid, van het eerste tot het

laatste boek, heeft mij een bron van onschatbaar genot opgeleverd. Uit dit oogpunt bezien is het mij zeer duidelijk gebleken, dat ieder boek eene bepaalde hoofdgedachte heeft, en eene of andere waarheid op den voorgrond stelt en ontwikkelt, en dat er tusschen die gedachten of waarheden, zoo als ze elkaâr opvolgen, een zeer beslist verband, een bepaalde ontwikkelingsgang bestaat. Laat ons ten bewijze hiervan Genesis vergelijken met Openbaring, daar juist tusschen deze beide boeken zulk een groot tijdsverloop en zulke wonderbare gebeurtenissen liggen. Er is een opmerkelijke gelijkenis tusschen de onderwerpen waarover deze beide boeken handelen en toch ook een zeer in 't oog loopende tegenstelling in de wijze, waarop ze die behandelen, waaruit ons duidelijk blijkt hoe groot de ontwikkeling is die tusschen beide ligt.

In Genesis wordt de mensch van den boom des levens verdreven; in Openbaring daarheen terug geleid. In Genesis zien we de schepping van zon, maan en sterren om licht te geven aan deze aarde; in Openbaring lezen we: »en de stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij in dezelve zoude schijnen, want de heerlijkheid Gods heeft haar verlicht en het Lam is hare kaars.» In Genesis zien we droefheid en lijden, rouw en dood binnentreden; in Openbaring lezen we, »en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn.» In Genesis hebben we de bruiloft van Adam met zijne bruid; in Openbaring de bruiloft van den tweeden Adam met zijne bruid. Zoo zien we, als we deze beide boeken met elkaâr vergelijken, welk een groote ontwikkeling er in het tijdsverloop tusschen beide heeft plaats gevonden en toch ook tevens, hoe ze beide over dezelfde onderwerpen handelen, waaruit blijkt, dat ons boek een bepaald begin en een daarmede overeenkomstig einde kent; we zien terstond, hoe er aan de onderlinge verhouding tusschen die beide boeken niets zou kun-

nen veranderd worden, zonder aan de harmonie van het geheel te kort te doen.

En als dit nu zoo klaarblijkelijk is ten opzichte van het eerste en het laatste boek, dan is het immers logisch, daaruit de gevolgtrekking te maken, dat de Goddelijke steller van ons Bijbelboek een bepaald plan heeft gehad in de schikking van al de onderdeelen en dat, als we maar oogen hadden om te zien, we een heerlijk geheel van steeds voortgaande ontwikkeling zouden zien, en de wondervolle duidelijkheid van gedachtengang zouden opmerken, terecht aanvangende met deze woorden: »In den beginne schiep God Hemel en Aarde" en sluitende met »de genade van onzen Heer Jezus Christus zij met u allen. Amen."

Laat ons beginnen met de eerste zes Bijbelboeken, waaruit ons duidelijk de geestelijke ontwikkelingsgang der ziel blijkt.

Genesis.

In Genesis zien we de eerste schrede — de mensch beproeft zelf te wezen wat hij zijn moet en faalt geheel en al. In dit boek wordt de mensch onder zeer ongelijke omstandigheden op de proef gesteld, om telkens weér op nieuw te falen. Vooreerst in den hof van Eden, waar hij voor de verzoeking bezwijkt; toen, zonder wet, de wereld ingedreven, valt hij op nieuw. Nu komt de zondvloed en op eene hernieuwde aarde wordt de mensch wederom in een rechtvaardig gezin beproefd, om andermaal te bezwijken. Daarop wordt Abraham uit eene goddelooze omgeving tot een leven van toewijding aan God geroepen en het einde is de Egyptische slavernij. Het is een uit het leven gegrepen schilderij van den natuurlijken mensch, die in eigen kracht poogt te wezen, die hij zijn moet, en een nieuwe bladzijde omslaat, om telkens weér geheel te falen.

En is dit niet het beeld van velen onder u? Hebt ge niet, sommigen uwer althans, te vergeefs gepoogd u zelven rechtvaardig te maken, bij elken verjaardag, bij ieder nieuw jaar een poging aangewend om een andere bladzijde in uw leven om te slaan, gedurig op nieuw hopen, dat nu toch eindelijk uwe voornemens sterk genoeg en uwe omstandigheden gunstig genoeg zouden zijn om wel te slagen, en zijt ge niet telkens op nieuw teleurgesteld geworden?

Laat dit boek u leeren, dat het een hopelooze zaak is, en als ge uwe eigene pogingen hebt opgegeven, zoo zult ge bereid zijn om naar de geschiedenis en de lessen van ons volgend boek te luisteren.

Exodus.

Het boek Exodus verhaalt ons Gods verlossing en wat er het gevolg van was. We lezen hier van een volk in hopelooze slavernij, dat door Gods machtigen arm werd vrij gemaakt. Dit boek is vol schilderingen van Gods weg ter verlossing en het geeft ons een gezegende voorstelling van Gods genadewerk. We lezen er: »En de kinderen Israëls zuchtten en schreeuwden over den dienst, en hun gekrijt over hunnen dienst kwam op tot God. En God hoorde hun gekerm.... En de Heer zeide: Ik heb zeer wel gezien de verdrukking mijns volks, hetwelk in Egypte is, en heb hun geschrei gehoord van wege hunne drijvers, want Ik heb hunne smarten bekend; daarom ben Ik wedergekomen, dat Ik hen verlosse uit de hand der Egyptenaren." God zegt niet: »Ik heb de deugden van mijn volk gezien", noch »hunne goede gewaarwordingen", noch »hunne ernstige voornemens", maar »Ik heb hun verdrukking gezien en hunne smarten bekend."

O mijne lieve vrienden, gij, die nog niet verlost zijt, ik

weet het, gij denkt, dat, als ge ooit verlost zult worden, het zal zijn omdat ge tracht godvruchtig te zijn, of goed gevoelende, of omdat ge heel godsdienstig zijt, zoo als gij het noemt. Maar, lieve vrienden, dit is alles verkeerd. Nimmer zult ge verlost worden door iets dat ge doen kunt of door iets goeds in uzelf. Er is geen greintje goeds in u, neen, geen enkel greintje. Geloof me toch als ik u verzeker, dat God niet naar eenige deugd in uzelf ziet, want Hij weet, dat gij ze niet bezit. Maar Hij ziet uwe verdrukking en Hij hoort uw gekerm onder het slavenjuk der zonde en des duivels en Hij is nedergelopen om u te verlossen. O! welk een redende liefde is deze!

En dan de wijze der verlossing door het bloed des Lams! Hoe duidelijk wordt ons daarin niet voorgesteld dat Christus, ons Paaschlam, voor ons is geslacht! God zegt tot de Israëlieten: »Wanneer Ik het bloed zal zien, zoo zal Ik u voorbijgaan.» Niet, wanneer Ik uwe deugd, of uw ernst zal zien, maar wanneer Ik *het bloed* zal zien. Hunne veiligheid in dien nacht berustte in het bloed, in niets anders. En zoo zal in den grooten dag des oordeels ons behoud eeniglijk en alléén bestaan in het dierbaar bloed van Christus, voor ons op Golgotha vergoten en niet in onze verbetering, niet in onzen ernst, niet in iets, hoe ook genaamd, dat in, of aan ons is.

Het is van het hoogste belang dat het fundament goed gelegd zij, vóór dat de ziel het gebouw des christelijken levens daarop beginne te bouwen, of er zal gevaar voor mysticisme bestaan, »want niemand kan een ander fundament leggen, dan hetwelk gelegd is, namelijk Jezus Christus.» »Maar een ieder zie toe, hoe Hij daarop bouwe.»

We hebben niet veel over het fundament des geloofs gesproken, lieve vrienden, omdat het meer bepaald ons doel was elkaar te helpen in den opbouw van het geloof, maar wij begeeren toch, dat ge duidelijk zult verstaan hoe het chris-

telijk leven zijn aanvang heeft in de verlossing door Zijn bloed en hoe dit, en dit alléén het ééinig fundament van ons gebouw is. We zien hoe de kinderen Israëls den levenden, waarachtigen God alleen dienden zoo lang ze gedachtig waren hoe Hij hen uit Egypte had uitgeleid; zoodra ze dit vergaten, vervielen ze tot afgoderij. Zoo gaat het ook nu nog met de zielen. Zoodra ze het groote feit van de verlossing door Zijn bloed uit het oog verliezen, vervallen ook zij tot afgoderij, en maken zich in eigen dwaasheid een valschen God, dien ze aanbidden. Daarom moeten we, voor geen enkel oogenblik, het bloed der verzoening uit het oog verliezen, noch nalaten zonder ophouden ons Paaschfeest ter gedachtenis hieraan te houden, hoe ver we ook reeds op den weg des christelijken levens mogen gevorderd zijn.

De doortocht der Roode Zee, ons in dit Boek Exodus beschreven, geeft ons evenzeer een wondervolle voorstelling van den weg der Goddelijke verlossing. De arme Israëlieten waren radeloos; vóór hen de Zee, aan weerskanten hooge bergen, en de Egyptenaren achter hen. Wat konden ze doen? God echter zeide: »doet niets, staat vast en ziet wat Ik zal doen. »De Heer zal voor ulieden strijden en gij zult stil zijn.» En zoo roept iedere ontwaakte ziel, door hare vijanden omsingeld, in radeloosheid uit, »wat zal ik doen.» God antwoordt ons even als hen, »Doet niets; gelooft slechts in hetgeen Ik voor u gedaan heb. De Heer zal voor u strijden en gij zult stil zijn.» Gij wilt iets doen, arme zondaar; maar God zegt: »Sta vast en zie.» Zij zagen den weg voor hunne oogen gebaad. Wij zien den weg voor ons geloofsoog gebaad, en een zaak door het geloof gezien, is even werkelijk en betrouwbaar als het met de oogen te zien. Door het geloof zag ik Engeland lang vóór dat ik het met lichamelijke oogen aanschouwde. We zien door het geloof duizende zaken, die onze oogen nimmer kunnen aanschouwen, en die daarom niet minder werkelijk voor

ons bestaan. En zoo is ons zien door het geloof even goed voor ons, als hun zien met de oogen. Toen ze het pad zagen, gingen ze voort en zoo moeten wij ook doen, als we het pad zien, voortgaan.

Gedurende een sterk ingevallen dooi stond, in eene Amerikaansche rivier, een man op een stuk ijs, dat nog niet van de groote ijsmassa was los gescheurd. In zijn angst, bemerkte hij dit echter niet, doch viel op zijne knieën, God luide om hulp en redding smeekende. De toeschouwers aan den oever riepen nu luid tot hem: »man, man, houd toch op met bidden en begin te handelen.” Zoo zijn er ook sommigen onder u tot wien ik zou wenschen te zeggen: »Houdt toch op met bidden en begint eindelijk te gelooven.” Zegt: »ja, Jezus stierf voor mij” en begint Hem te danken. »Ge zult nooit tot bekeering komen, voor en aler ge begint te zeggen: »ja, ik geloof dat Christus voor mij is gestorven,” en daarop zult ge u spoedig aan de andere zijde bevinden. Ik heb menige ziel gekend, die daaraan hare redding te danken had, dat ze God begon te danken voor Zijne onuitsprekelijke gave. Begint nu! begint dezen zelfden avond!

Leviticus.

Op Exodus volgt Leviticus, het boek, dat handelt over den toegang en de gemeenschap van een verlost volk met God en over de zaken die deze gemeenschap bevorderen of belemmeren. Het is het boek van den Eeredienst en volgt op Exodus. Toegang tot God en gemeenschap met Hem zijn de gevolgen der verlossing, niet hare oorzaak. Zij hebben niet aanbeden opdat ze verlost werden, maar ze werden verlost opdat ze zouden aanbidden. In dit opzicht vallen vele zielen in een gevaarlijke dwaling; zij eischen van zichzelf en van anderen

eene oprecht godsdienstige gezindheid en gewaarwordingen vóór dat ze aan hunne verlossing kunnen gelooven, terwijl ze juist deze rechte gezindheden niet kunnen hebben vóór en aleer dat ze verlost zijn.

Maar er is ook nog eene andere dwaling, en wel eene zeer bedenkelijke; deze namelijk, dat, als we trouw naar de kerk gaan, onze gebeden opzeggen en onze zoogenaamde godsdienstige plichten vervullen, we ons dan niet verder over onze bekeering behoeven te bekommeren. Pharaö wilde dat de kinderen Israëls hun God zouden dienen »in dit land.” Hij vreesde niet zoozeer hun dienen van hun God, als wel hun heengaan uit Egypte. Zoo ook bekommert de Satan er zich weinig om al zijn we nog zoo godsdienstig, als we maar niet ons bekeeren en zijn koninkrijk verlaten. Toen Pharaö zag, dat hem zulks niet hielp, toen zeide hij »Ik zal u trekken laten, alleen dat gij in het gaan geenszins te verre trekt.” Zoo maakt Satan den Christen ook wijs, dat hij niet zoo heel ver uit de wereld behoeft te gaan. Want Pharaö wist en Satan weet, dat als de verlost en maar dicht bij Egypte kunnen gehouden worden, ze ook gemakkelijk weer in de gevangenschap en in de verdrukking zullen worden teruggeleid.

Numeri.

Na Leviticus komt Numeri, het verhaal der woestijnreize van de verlost en. God had ze niet uit Egypte uitgeleid om ze in de woestijn te laten rondzwerven; Hij zeide: »Daarom ben Ik nedergekomen, dat Ik mijn volk verlosse uit de hand der Egyptenaren en het opvoere naar een goed en ruim land, naar een land vloeiende van melk en honig.” Het was immers juist Gods bedoeling, toen hij ze uit Egypte uitleidde, om ze in het land te brengen aan hunne vaders beloofd. Hun

omzwerven in de woestijn was eigen schuld, ofschoon God in zijne ontferming en genade hen ook daar onderhield en bewaarde. Zoo lezen wij dat »Hij veertig jaren verdriet heeft gehad aan dit geslacht,» en deze tijd hunner omzwerfing werd altijd »de tijd der verharding» genoemd »toen ze dwaalden van hart en Gods wegen niet kenden.»

De omzwerfing in de woestijn wordt zeer dikwijls gebruikt als een zinnebeeld van den eigenlijken wandel des Christens door de wereld, en het land Kanaän als het voorbeeld des hemels. Maar dit kan nooit de bedoeling geweest zijn; immers, in Kanaän hadden ze hunne vijanden te bestrijden en uit te drijven en zeer zeker zullen we in den hemel geen vijanden meer te bekampen hebben. In Kanaän bestond ook nog de mogelijkheid der mislukking en werkelijk hebben ze gefaald, zoo dat we hierin nooit een voorstelling van ons hemelsch vaderland kunnen zien. Bovendien, waar de Apostel spreekt van deze zinnebeeldige beteekenis in het 4de hoofdstuk van den Zendbrief aan de Hebreërs, zegt hij: »Wij, die geloofd hebben, gaan in de ruste;» nochtans wij, die geloofd hebben, gaan den hemel nog niet onmiddelijk binnen. Het land Kanaän is klaarblijkelijk een voorstelling van een deel der Christelijke ervaring, dat nog op dit leven betrekking heeft, waarin nog strijd is en de mogelijkheid om te falen, maar waarin de ziel evenwel volheid van rust en zegen kan genieten en, in Christus, tot de beloofde macht en zegepraal over hare vijanden kan geraken. Dit leert ons ook de Zendbrief aan de Ephesiërs en het achtste hoofdstuk van dien aan de Romeinen. Het is de ziel, mede gezet in den hemel in Christus Jezus. En voorzeker, het doel van onze verlossing was niet anders dan dit, dat ook wij mochten worden geleid en bevestigd in het land onzer erfenis, en dat we »verlost uit de hand van al onze vijanden, God zouden dienen zonder vreeze, in heiligheid en rechtvaardigheid al de dagen onzes levens.»

Maar indien het dan Gods voornemen was zijn volk te brengen in het land, vloeiende van melk en honig, waarom zijn ze er niet binnen getreden? De Schrift zegt ons: »Ze konden niet ingaan, van wege hun ongeloof.» Ze vreesden de reuzen in het land en de groote, sterke steden, wier muren tot den hemel reikten. De verspieters brachten een slecht gerucht van het land en tegenover Gods beloften stelden ze de reuzen en de sterke ommuring der steden en zeiden: »we zullen tot dat volk niet kunnen optrekken, want het is sterker dan wij.»

Lieve medechristenen, ongetwijfeld is hierin voor ons iets te leeren. Zijn het ook nu nog niet de verspieters, die velen tot de omzwerfing in de woestijn der verzoeking terug leiden, menigmaal tot aan het einde huns levens? In de volheid en warmte der eerste liefde, neemt haast ieder pas bekeerde ziel al Gods dierbare, wondervolle beloften aan en verwacht niet anders dan een leven van zegepraal, een duurzame rust en vrede, vooruitziende op een pad, dat immer helderder schijnt tot den vollen dag toe. En voorzeker, deze ervaring is naar Gods wil. Maar deze of gene oudere christen komt als verspieter tot ons en geeft een kwaad getuigenis van het land en zegt: »Ja, voorzeker, de beloften zijn wondervol en het land is heerlijk, maar gij zult niet kunnen optrekken en daar ingaan. Gij zijt te zwak en uwe vijanden zijn te machtig. Ik heb het nooit kunnen bereiken en gij zult het evenmin vermogen.» Ach, ik ben zelve eene verspiester geweest, heb verspieters in mijn tijd ontmoet en weet er alles van.

Niet lang na mijne bekeering ontmoette ik zoodanigen verspieter in een' geliefden Evangeliedienaar en hij deelde mij vele droevige en donkere zaken mede, betreffende onvermijdbare teleurstellingen en nederlagen, die, zeide hij, eerst met den dood eindigden. Ik sloeg meer geloof aan zijne woorden dan aan de beloften van mijnen God, en het natuurlijk gevolg hiervan

was, dat ik jaren lang met de groote meerderheid mijner medechristenen bleef rond zwerven in de woestijn, nu als wegzinkende in een modderpoel van moedeloosheid en verslagenheid, dan weder voor korten tijd sterk en gelukkig in Gods beloften, maar om telkens weer even spoedig in het moeras der zonde weg te zinken. Zoo bracht ik een even kwaad gerucht aan anderen over. Ik had eene nicht, die mij zeer dierbaar was, die niet lang na mij tot den Heer was gebracht en die zich verheugen kon in een zalige ervaring van voortdurende zegenpraal en vrede in Christus. Deze toestand had ongestoord drie maanden lang geduurd, voornamelijk, naar ik geloof, doordien ze buiten op een zeer eenzame, afgelegen plaats woonde en geen verspieders had ontmoet. Na verloop van dien tijd kwam ze in aanraking met drie verspieders, waarvan ik er een was. Ze had verwacht veel van ons te zullen leeren, omdat wij langer op den weg des christelijken levens hadden gewandeld dan zij, en ziet, wij brachten een kwaad gerucht over van het land der belofte. Zij hoorde ons spreken over onze nederlagen en over de onmogelijkheid om over onze vijanden te zegepralen; zij hoorde ons zeggen, hoe treurig het was, dat Christenen zoo spoedig de blijdschap en de kracht der eerste liefde moesten verliezen en zich niet konden ontworstelen aan het slavenjuk hunner zonden. Zij zeide niets, maar hoorde ons met droevige verwondering aan. Moest *dit* dan de slotsom van alles zijn? Moesten al hare heerlijke verwachtingen in zulk eene bittere teleurstelling worden opgelost? Was haar eigen zalige ervaring van kracht en overwinning dan alles slechts inbeelding? Zoodra zij er gelegenheid toe vond, ging zij tot een dier verspieders afzonderlijk en zeide:

»Mijne ervaring verschilt zoo hemelsbreed van alles, wat ik ul. hoorde bespreken. Ik ken zulke ontmoedigende nederlagen niet, evenmin die tijden van duisternis en omdooling, van nevel en twijfel, waarover ik ul. hoorde klagen. Mijn

christelijk leven schijnt van dag tot dag vooruit te gaan. Heb ik het dan alles mis?"

En de verspieder antwoordde, »wel zeker hebt ge het geheel en al mis. Ieder christen kent onze ondervinding. Het moet zeker wezen omdat uw geweten niet teeder genoeg is."

Onze arme nicht keerde geheel ontmoedigd huiswaarts. Ze begon nu te verwachten, dat ze zondigen zou en dat het heel natuurlijk moest wezen, als ze door hare vijanden werd overwonnen en in koudheid en duisternis werd gedompeld. Spoedig geschiedde haar naar haar geloof en werd ook zij een zwerveling in de woestijn. Nu, meende ze, was ze tot de rechte soort van ervaring gekomen, al scheen die haar weinig bijbelsch te zijn. Gode zij dank, beide zij en ik hebben nu anders en beter geleerd en zijn door het geloof in staat gesteld geworden om op te trekken en het land in bezit te nemen, waarvan we, door het kwaad gerucht, dat we er van gehoord hadden, waren afgekeerd geworden.

Maar, *waarin* bestond dan eigenlijk dit kwaad gerucht? Het was waar, dat er reuzen in het land waren en sterke ommuurde steden en dat de kinderen Israëls zeer zwak waren. Het was goed, dat ze met deze feiten bekend waren en het zou verkeerd geweest zijn die te loochenen. *Wáarin* stak dan eigenlijk het kwaad? *Hierin*, dat ze God geheel buiten rekening lieten. Ze spraken, alsof Hij hen bevolen had het land *in eigen kracht* binnen te trekken en in bezit te nemen en dáartoe ontbrak hun de kracht. Daarentegen had Hij hun gezegd, dat *Hij zelf* hen er in zou brengen, en dat *Hij* hen zou bevestigen in het land hunner erfenis, omdat Hij wist, dat hunne vijanden machtig en zij zwak waren en dat *zij* het nooit zouden vermogen. Zij zeiden: »*Wij* zullen tot dat volk niet kunnen optrekken." Maar dit werd ook van hen niet geëischt — *God* vermocht het.

En hierin, mijne vrienden, ligt juist de dwaling van vele Christenen. Wij vergelijken onze vijanden met onszelven en zeggen dan: »wij zijn zoo zwak en onze vijanden zóó sterk, dat we op de overwinning niet kunnen hopen.» We laten God buiten rekening, en spreken en handelen alsof we geen machtigen Heiland hadden, alsof wij alles zelven hadden te doen en de zegepraal *onze* en niet *de zijne* ware. Als Jezus voor ons strijdt, welk verschil maakt dan onze zwakheid of de sterkte onzer vijanden? hoe zwakker wij zijn, hoe beter eigenlijk voor ons, want Zijne kracht kan slechts in onze zwakheid worden volbracht. Hoe dwaas is het dus, wanneer Christenen over hunne zwakheid en machteloosheid als de oorzaak van hunne ellendige ervaring spreken! Wisten ze het slechts, dat juist in hunne zwakheid hun grootste kracht gelegen is; immers, als we zwak zijn, dan zijn we sterk, omdat de kracht van Christus dan eerst op ons rusten kan.

Maar zult ge misschien zeggen, geen Christen verwacht in eigen kracht te zegevieren. Ach, mijne vrienden, ik wenschte dat dit zoo ware! Waar vraagt ge om, als ge den Heer bidt met betrekking tot uw dagelijksch leven en uwen dagelijkschen strijd? Vraagt ge den Heer Jezus om u te helpen of vraagt ge Hem om het *voor u te volbrengen*? Toen ge tot Hem kwaamt om vergiffenis van zonden, hebt ge Hem toen ook gevraagd om u te helpen? Of was het u duidelijk dat *gij* in deze zaak op geenerlei wijze helpen kondet, dat Hij alléén *alles* moest *doen*? Hoe is het dan nu, dat ge voor uw dagelijksch leven Hem slechts vraagt om u *bij te staan*? Zijt ge voor het eene meer bekwaam dan voor het andere? Weet ge niet dat, gelijk ge den Heer Christus Jezus hebt aangenomen, ge ook *alzo* in Hem wandelen moet? Door het geloof verlost, wilt ge nu door eigen krachtsinspanning leven? Indien Christus toen *alles* in allen was, moet Hij dan *nu* slechts een deel zijn? Neen, lieve vrienden, Christus is alles of Hij is

niets, even zoo zeer onze gerechtigheid in het dagelijksch praktische leven als Hij het was in de zaak onzer bekeering. Nu moet ge even eenvoudig en volkomen als toen op Hem betrouwen.

Laat mij u vertellen hoe eene vriendin, die mij zeer waard is, daartoe werd gebracht. Zij was al jaren lang eene christin geweest vol ijver voor haren Heer, maar ze had een lastig humeur, dat ze met al haar strijden en bidden maar niet kon overwinnen. Diep ongelukkig over zoo menige nederlaag, besloot ze eindelijk om zich een ganschen dag tot volkomen en duurzame zegepraal af te zonderen. Vóór ze hare slaapkamer verliet, bracht ze twee uren door in ernstig gebed, worstelende om de overwinning. Eindelijk meende ze nu in den rechten gemoedstoestand te zijn gebracht om aan elke verzoeking van dien aard te kunnen weerstand bieden en ze verliet hare kamer om zich bij den familiekring te voegen. Ze was nog niet onder aan den trap gekomen, toen haar iemand ontmoette, die haar iets onaangenaams zeide — weg was de zachtmoedige geest en de storm brak los. Ze keerde terstond naar hare kamer terug en bracht wederom twee volle uren in het gebed door. Nu, meende ze, zou ze toch stellig den vijand wel overwinnen. Andermaal verliet ze hare kamer en andermaal had ze de deur der zitkamer niet bereikt vóór ze in woede was ontstoken, nog erger dan de eerste keer. Voor de derde maal, naar hare kamer teruggekeerd, besloot ze het niet op te geven en in grooten zielsangst worstelde ze wederom op de knieën ter verkrijging van de zegepraal. Voor de derde maal meende ze zeker van de overwinning te zijn en keerde tot de haren terug; helaas! om op nieuw in de oude zonde te vervallen. Gansch en al gebroken en ontmoedigd, barstte zij nu in tranen uit en wendde voor de vierde maal hare schreden tot het worstelperk in hare kamer, toen hare dochter, die het geheim van een leven der overgave had leeren kennen

en met groote teederheid en medelijden moeders strijd had gadegeslagen, tot haar zeide:

»Liefste moeder! Ge beproeft het niet op de rechte wijze. Ge vraagt Jezus om u te *helpen* overwinnen, terwijl ge Hem vragen moest het *alles* voor u te doen. Geef het geheel aan Hem over, smeeek Hem u de overwinning over uw humeur te geven en Hij zal het doen.»

De moeder zag hare dwaling in. In haar vertrek teruggekeerd, knielde ze neer en sprak:

»Heere Jezus! ik vermag niets tegen dezen sterken vijand. Op allerlei wijzen heb ik de overwinning beproefd maar altijd tevergeefs. Ik laat het nu alles aan u over. Gij alleen vermoogt het, zal het ooit geschieden. Ik geloof, dat gij het doen wilt. *Ik vertrouw op u.*»

En het duurde ook geen vijf minuten vóór Hij het deed. De Heere Jezus lag beslag op het booze humeur, dat ze dáár aan Hem had overgegeven en Hij overwon het voor haar. Van dien dag af was haar leven rustig en kalm, en allen, die met haar in aanraking kwamen werden getroffen over haren zachtmoedigen, lieftalligen geest.

Lieve vrienden, laat mij ulieden mogen vragen, *hoe* beheerscht gij uwe booze luimen?

Het N. Testament zegt, dat de kinderen Israëls niet konden ingaan van wege hun ongeloof. Ziet ge niet in, hoe gij door dezelfde oorzaak hebt gefaald? Veertig jaren lang doolde ze rond in de woestijn van Sinaï, hoe vele jaren reeds hebt gijlieden omgezworven in de woestijn van Rom. VII? Zijt ge bereid daaruit te komen? Wel nu, laat ons dan nog het oog slaan op onze volgende voorstelling, en den weg zien, waarlangs ze er uit werden verlost.

Deuteronomium.

Deuteronomium is het boek der toewijding, de toewijding van een verlost volk; niet de toewijding, die noodig is, om uit het Egypte der slavernij te kunnen uitgaan, maar de toewijding, die onmisbaar is, zullen we het beloofde land ingaan en in bezit nemen." Nu dan, Israël! hoor naar de inzettingen en naar de rechten, die ik ulieden leere te doen, opdat gij leeft en henen inkomt, en erft het land, dat de Heer uwer vaderen God u geeft." Indien we in werkelijkheid de ervaring willen kennen van het met Christus in God verborgen leven, zoo moeten we komen tot de *geheele* overgave van ons zelve aan Hem; in *alle* dingen moeten we zeggen: »Uw wil geschiede." »Onze lichamen moeten we stellen tot eene levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande" en alzoo »veranderd worden door de vernieuwing van ons gemoed, dat we mogen beproeven, welke de goede, en welbehagelijke, en volmaakte wil van God zij." Niet dat onze toewijding ons iets aanbrengen zou, maar zij neemt eenvoudig de beletselen weg. De pottbakker kan van een klomp klei geen heerlijk vat maken, ten zij het lijdelijk zij in zijne hand. Evenmin kan de Heer ons tot vaten ter Zijner eere bewerken, vóórdát we ons geheel en al aan Zijne bewerking hebben overgegeven. Laat ons evenwel niet denken, dat deze toewijding eene harde zaak zou zijn — integendeel, er bestaat geen zaliger voorrecht.

Het Boek Deuteronomium is vol bevelen tot verblijden; nu komen we nooit tot volle vreugde vóór en aler we tot volkomen overgave zijn gekomen. Gij *moogt* het uit geen ander oogpunt beschouwen; door zijne listen is Satan er in geslaagd om de Christenen in die volkomen toewijding een zwaren en harden eisch te doen zien. Maar o, lieve vrienden, als het dáártoe bij u gekomen is, dan is het alleen, omdat gij uwen God niet kent. Hij heeft u lief! Hij is uw Vader! Hoe *kunt* ge bevreesd

voor Hem zijn? Hem gewijd te zijn, beteekent niet anders dan geheel onder *Zijne* liefdevolle zorg, in stede van onder uwe eigene te staan: het wil zeggen, dat Hij de leiding en het bestuur van *al* uwe aangelegenheden in Zijne hand heeft genomen, dat Goddelijke wijsheid en almachtige kracht alles, wat u betreft, leidt en bestuurt. Juist *omdat* Hij u liefheeft, stelt Hij belang ook in de kleinste bijzonderheden van uw leven en begeert ze te regelen; wij bekommeren ons immers niet over de bijzonderheden van iemands leven, ten zij we hem liefhebben. In de groote nauwkeurigheid van Gods wet voor Israël lag juist het bewijs Zijner teedere liefde voor Zijn volk. Zoo ook zien we Gods wonderbaar nederbuigende liefde in de dagelijksche leiding Zijner kinderen, in Zijn omgang met hen van uur tot uur, in het belang, dat Hij stelt in hunne kleding, hun lectuur, en in de wijze, waarop ze hun tijd doorbrengen. O lieve vrienden! wie kan beter en trouwer voor al uwe belangen zorgen dan Hij? Bij wien zullen uwe kinderen veiliger, uw geld zekerder, uwe gezondheid beter verzorgd zijn, dan bij Hem? Is Zijn wil niet het beste, het zaligste dat over u komen kan in dit leven? En zult ge dan nog twifelen, nog aarzelen om van ganscher harte te zeggen »Uw wil geschiede»?

Jozua.

Zoo komen we nu tot onze laatste voorstelling, het Boek Jozua, dat ons het intreden en in bezit nemen van het beloofde land voorstelt.

Gaan we nog even in het kort het reeds verhandelde na.

Vooreerst, gij beproeftet u zelven door uw eigen werk te verlossen en het is u ten eenenmale mislukt. Dat was *Genesis*. Daarop zijt ge door het bloed der verzoening gered en uit het

koninkrijk van Satan in dat van Gods geliefden Zoon overgebracht. Dat was *Exodus*. Toen zijt ge begonnen God te aanbidden en te dienen. Ziedaar *Leviticus*. Nu stondt ge tegenover Gods beloften en tegenover uwe vijanden als te Kades-Barnéa in het Boek Numeri, en gelijk de kinderen Israëls niet in hunne bezittingen konden ingaan van wege hun ongelooft, alzoo vrees ik, dat ook gij gevallen zijt door hetzelfde voorbeeld van ongelooft en terug gedreven zijt om andermaal in de woestijn om te dolen. Ziedaar *Numeri*. Dat zou onnoodig geweest zijn, indien ge slechts ingezien hadt, dat de Heere Jezus had ondernomen u uit de hand van al uwe vijanden te verlossen, even zóó volkomen als Hij u uit het Egyptisch diensthuis had verlost; dan zoudt ge op Hem vertrouwd en gezegepraald hebben. Er zijn Christenen, die zulks gedaan hebben en die dan ook nooit de algemeene woestijn-ondervinding hebben gekend. Maar, helaas! die behooren tot de uitzonderingen. Wanneer we slechts beter ingelicht zijn, dan zal dit wellicht minder zeldzaam wezen.

Na Numeri komt *Deuteronomium*. Voor de tweede maal staat de ziel tegenover Gods beloften als op de grenzen van het beloofde land. Ge kent dat land — en nu is het onze ernstige, dringende vraag: wilt ge u zelve geheel aan God overgeven, opdat ook gij moogt ingaan en het in bezit nemen?

Dit brengt ons van zelf tot het Boek Jozua, onze laatste voorstelling. In Jozua zien we het volk Israëls ingaan en het land der belofte in bezit nemen. Gods bevel tot hen was: »weest sterk en heb goeden moed, en verschrikt niet en ontzet u niet: want de Heer, uw God is met u alom, waar gij henen gaat» en zijn bevel tot ons is: »Alzoo ook gijlieden, houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onzen Heere.» Ik gevoel, lieve vrienden, dat Gods bevelen nog beter zijn dan zijne beloften, want, waar Hij iets beveelt, dáár weet ik, dat Hij ook de kracht

geeft om zijn bevel te volbrengen. Zijne geboden zijn niet zwaar. Het zou een zwaar gebod zijn, wanneer ik mijn kind beval iets te doen, waartoe ik wist, dat het de macht niet had. Wanneer God ons een gebod geeft, dan wil Hij ons ook zelf in staat stellen om het te volbrengen, want »Hij is machtig alle genade te doen overvloedig zijn in u; opdat gij in alles, te allen tijde, alle genoegzaamheid hebbende, tot alle goed werk overvloedig moogt zijn.»

Toen de kinderen Israëls het beloofde land in bezit zouden gaan nemen, moesten ze andermaal de wateren doortrekken — en op nieuw baande God hun een weg door den vloed. Toch was er verschil in het doorwaden van dezen stroom en het doortrekken der Roode Zee. Toen werden ze geroepen om in een weg te wandelen, die reeds geheel voor hen gebaad was, eer ze er nog den voet op zetten — nu moesten ze door een pad gaan, dat voor hen werd gebaad, *terwijl ze voortgingen*. Want God zeide: »En het zal geschieden, met dat de voetzolen der Priesteren, die de Ark van den Heer der gansche aarde dragen, in het water der Jordaan zullen rusten, zoo zullen de wateren der Jordaan afgesneden worden» en alzo geschiedde het, want »als hunne voeten ingedoopt waren in het uiterste van het water, zoo stonden de wateren en rezen op éénen hoop en het volk trok over.» Deze doortocht van de wateren eischte een veel sterker geloof dan de eerste maal, immers het is vrij wat gemakkelijker een weg te betreden die reeds gemaakt is, dan de voeten te zetten in overlopende wateren, waar geen spoor van een weg is te bekennen. Zie daar nu juist het verschil, dat er bestaat tusschen het geloof, noodzakelijk ter bekeering, en het geloof dat vereischt wordt tot een leven van dagelijkschen omgang en gemeenschap met God. Toen geloofdet ge in iets, dat alreeds volbracht was; maar nu moet ge gelooven in iets dat volbracht zal worden, *naar mate* gij voortgaat. De wateren kunnen wellicht al de

oeveren overstroomden; het kan u meer dan ooit onmogelijk toeschijnen, dat Jezus u redden *kan*; maar uw geloof moet voortgaan, op zijne beloften steunende; gij moet gelooven, dat Hij het doet, vóór ge er nog een teeken van ziet of ondervindt.

Mijns inziens is dit overtrekken der Jordaan eene der verhevenste voorstellingen van het geloof, die ons de Schrift geeft. Ziet ge niet voor het oog uws geestes, hoe die heiden-volkeren met medelijdende verbazing de dwaasheid gadeslaan van een volk, dat het durft wagen eene overvloeiende rivier te betreden, waar geen bewijs van een pad te zien is? »Hoe onvoorzichtig!» zullen ze gezegd hebben, »hoe vermetel!» Maar het geloof, steunende op de belofte van een getrouw God, was niet bevreesd. En toen de gewisse uitkomst volgde en de weg was gebaad, kunt ge niet haast de juichkreten hooren der heidensche toeschouwers, zoo als ze moeten uitgeroepen hebben »O! welk een wondervollen God moet dit volk hebben, dat ze zóó op Hem vertrouwen kunnen en Hij hen niet beschaamd maakt!» Zoo ook nu, wanneer het heilal ziet, hoe Gods volk Hem durft vertrouwen, dan geloof ik, dat er een kreet van vreugde moet opgaan bij dit heerlijk gezicht.

Lieve Vrienden, dáár moet het bij u toe komen, dat gij gelooft, dat Jezus u wil verlossen en u wil bewaren, vóór ge er de bewijzen van ziet. Ik weet, dat is voor het geloof een moeilijke stap, maar die toch gedaan *kan* worden. Eerst daarna zult ge u in het land der belofte vinden, want, »wij, die geloofd hebben, gaan in de ruste.»

Het overtrekken van den Jordaan is als de overgang van Rom. 7 tot Rom. 8. In het 7de hoofdstuk wordt ons de ervaring in de woestijn voorgesteld, in het 8ste de heerlijke ondervinding in het land der belofte. En God wil dat we in dat land zullen wonen en er niet slechts, nu en dan, even een bezoekje brengen. Het gebeurde eens, dat ik in Amerika eene Bijbellezing hield over Rom. 7 en 8 voor eenige

vrouwen, die tot de kleurlingen behoorden, en waarvan ik meende, dat ze wel diepe ervaringen des harten kenden, maar verder zeer onkundig waren. Ik kende toen voor mijzelve die heerlijke verborgenheid nog niet, waarover ik thans met u gesproken heb en 't is me nu een raadsel, wat ik toen tot die vrouwen heb kunnen zeggen; zeker wel iets geheel anders dan mijne tegenwoordige verklaring van die beide hoofdstukken. — Nadat ik een poos zeer welsprekend had geredeneerd, viel mij eene oude gekleurde vrouw in de reden.

»Wel, kindlief! je schijnt van die hoofdstukken geen woord te verstaan.»

»En waarom niet, moedertje?» vroeg ik, »wat ontbreekt er dan aan mijne uitlegging?» »Wel schatje» zeide ze, »je praat er over net als of we in dat zevende hoofdstuk moesten blijven leven en slechts nu en dan even een uitstapje in dat heerlijke achtste hoofdstuk doen.»

»Juist,» antwoordde ik, »zoo denk ik er ook over. Gij niet?»

»Nu nog mooier, lieve kind,» antwoordde ze met een blik van de uiterste verbazing over mijne verregaande onkunde, »wel, ik leef in het achtste hoofdstuk.»

Ik wist, dat dit waarheid was, want menigmaal had ik mij verwonderd over haar godvruchtig en nederig bestaan; voor een oogenblik had ik dan ook niets hierop te antwoorden. Later dacht ik »ja, maar het is omdat ze zoo arm en zoo gering is naar de wereld, dat God haar zulke heerlijke ervaringen heeft gegeven ter vergoeding» en in mijn hart begon het mij te spijten, dat ik ook geene arme kleurling was, om dezelfde ervaring te mogen hebben. Het is mij heden eene groote vreugde, lieve vrienden, u te mogen toeroepen, dat, al zijt ge blank en niet arm, dezelfde zalige ondervinding ook uw deel kan zijn, als ge slechts in Christus *blijft* en al den zegen van dat blijven in Hem kent.

De zaak is zeer eenvoudig. Overtuigt u vooreerst uit de

Schrift, dat al, wat ik u gezegd heb, naar Gods wil is. Zonder die overtuiging vermoogt ge niets. Stelt dan uzelf en alles wat u betreft, zonder voorbehoud, in de hand des Heeren, opdat in alles Zijn wil geschieden moge. Geloof, dat Hij u aanneemt en dat Hij onderneemt u te bewaren, te redden en te verlossen. Eindelijk, vertrouwt op Hem. Hierin ligt het geheim: *Vertrouwt op Jezus*. Zoodra gij er toe gebracht zijt Hem in *alles* te vertrouwen, en *alle* dingen over te geven, hebt ge ook het land der ruste bereikt. Maar bedenk wel, dat vertrouwen en bekommerd zijn niet samen gaan; zoolang gij nog tobt en bekommerd zijt, vertrouwt ge niet, als ge op den Heer vertrouwt, zult ge ook niet langer bezorgd zijn. Lieve vrienden, laat mij u bidden: Vertrouwt op Jezus. Een volkomen steunen op Jezus zal uwe ziel redden uit elke denkbare moeilijkheid en u zegepralend voeren langs al den weg uwer christelijke ervaring. Een volkomen vertrouwen op Jezus zal u bewaren van de woestijn, als ge er nog niet in zijt; of er u uit verlossen, als ge er den voet al hebt gezet; het zal u brengen in het land der belofte en u geven daar eeuwiglijk te blijven en meer dan overwinnaars te zijn over alle vijanden, die ge daar moogt ontmoeten. Moest dit mijn laatste woord tot u zijn, nog zou het wezen

Vertrouwt op Jezus.

Bij den Uitgever dezès is mede verschenen :

Voor Hart en Huis. Verscheidenheden uit de werken van Dr. FRIEDRICH LUDWIG MALLET, verzameld en vertaald door Dr. A. W. BRONSVELD. *f* 1,—. *Net gebonden.* *f* 1,40.

In de »*Stemmen voor Waarheid en Vrede*» zegt

Dr. J. P. HASEBROEK o. a. hieromtrent het navolgende :

..... Want ziet gij, dat boekse **voor Hart en Huis**, het is in dit opzicht waarlijk een uitzondering op de gewone lektuur. Van sommige portretten zegt men: het leeft! Maar ook van dit boek kan men zeggen: het leeft! MALLET leeft op deze bladen alsof de zon er zijn beeldtenis op gefotografeerd had. Het is of de man bij u binnentreedt, bij u nederzit en met u praat en keuvelt. Hij verhaalt u van allen en van alles. Hij spreekt u over zijn kindsheid, over zijn jeugd, over zijn huis, over zijn familie, over zijn vrienden, over zijn werk, over zijn reizen, meest en liefst over zijn reizen. En hij doet dit alles in een recht natuurlijken, gemeenzamen, naiven stijl, een stijl *en negligé*, en toch! hoeveel goudkorrels voert die stil en zacht daarheen vloeiende stroom met zich meê! Welk een mensch, en welk een auteur te gelijk moet men zijn, om aldus alles wat in hoofd en hart omgaat, eenvoudig als een kind, te kunnen uitstorten, met de uitkomst, dat zich daarbij zooveel schoons en, lieflijks en heerlijks openbaart! Hoeveel doktorale verhandelingen en dichterlijke versbunds geef ik gaarne voor het gekeuvel van mijn beminden Dr. MALLET!

Wat mag het dan zijn dat deze lektuur zoo aantrekkelijk maakt?

.....
Het is zeker, omdat, gelijk DA COSTA beweerde, dat in elk mensch een dichter, zoo ook in ieder menschenkind een humorist steekt. Welnu: ziedaar u den talisman van MALLET genoemd: hij is een humorist. Hij behoort tot den slag van menschen, waartoe wij CLAUDIUS, JEAN PAUL, STERNE, en vooral ook LUTHER rekenen. Op ééne bladzijde (Bladz. 67) trof mij de sterke familie-trek, dien MALLET soms met LUTHER gemeen heeft.

Wat is het gevolg? Dat men hier een boekse heeft, dat u de uitwerking doet van het bezoek van een interessanten en lieven vriend. Hij spreekt u van tien, van honderd dingen, los en vrij, zooals men al keuvelende doet, maar ook met die losse hand tokkelt hij onophoudelijk de fijnste en welluidendste snaren van uw hart en doet die melodisch en harmonisch klinken. Het is dan ook een werking als van de muziek: zij maakt u opgewekt, vrolijk en weemoedig tegelijk. Zij doet u nu het hart in de borst opspringen en huppelen, en dan den vochtigen oogblik naar boven slaan.....

Mijn dank aan Br. BRONSVELD voor de inleiding bij mij van onzen vriend MALLET! Mijn dank voor mij zelve, en voor allen, die het genot zullen deelen, dat hij mij door de aanbieding van zijn lief boekse heeft bereid!"

Bij den Uitgever dezes is mede verschenen :

MARIA NATHUSIUS, Langenstein en Boblingen. Een Verhaal. Naar de 5^e Hoogduitsche Uitgave, door HELENA. *Nieuwe Uitgave.* f 0,90.
Hetzelfde werk gebonden in net linnen band » 1,30.

„Wij gevoelen ons gedrongen het boeiend en nuttig boek van **MARIA NATHUSIUS, Langenstein en Boblingen** onze jongelingen en jongedochters aan te prijzen. Ook in Christelijke bibliotheken zal het een geliefkoosd nummer zijn. Wat de geschiedenis is, die de 262 pag. ons verhalen, verklappen wij niet, maar dat zij karakter- en menschenkennis en daarmede levenswijsheid leert, zal niemand ontkennen, die het boek heeft gelezen. Wij danken dan ook **HELENA**, die het naar de vijfde Hoogduitsche uitgave op Nederlandschen bodem heeft overgebracht, en het zij daar nog menig „**KAATJE**” tot leiding, nog menig „**heer VAN LANGENSTEIN**” tot zegen!”
(Volks-Heraut.)

JOHN BUNYAN'S Geestelijke Zinnebeelden. Voor Jong en Oud. Vertaald door P. HUET. Met 50 platen. f 0,75.
Hetzelfde werk. *Net gebonden.* » 1,25.

Hieromtrent schrijft een bevoegde hand :

„Een ten onzent schier onbekend werkje van **BUNYAN**, zijne „**Geestelijke Zinnebeelden**,” worden ons hier door onzen geliefden Broeder **HUET** in Nederlandsch gewaad aangeboden. — Wij zijn hem hiervoor dank schuldig. Zij leveren inderdaad aan oud en jong aangenaam, gezond en leerrijk voedsel voor den geest. — Zeker zal 't niemand berouwen er nader kennis mede te hebben gemaakt. — De Vertaler heeft zich uitnemend gekwetend van zijne niet gemakkelijke taak.

De uitvoering is bijzonder net. De „vaak curieuse plaatjes” naar eene Engelsche uitgave van 1767, strekken tot eigenaardige versiering of liever nog tot opheldering.

Die ietwat ouderwetsche prentjes, passen bij het geheel, waar het onder ongekunsteld kleed en eenvoudige, bijna boersche schors, om eene uitnemende geestelijke kern te doen is

Moge dit werkje een gunstig onthaal vinden, en velen, jong en oud, de oogen openen voor de ernstige dingen der eeuwigheid, die achter de uiterlijke oppervlakte van het zichtbare verborgen liggen.”

Eerst Zalig, dan Heilig. Naar het Hoogduitsch. f 0,15.

Moge dit kleine eenvoudige geschrift, dat die zaken zoo helder als schriftuurlijk uiteenzet, menige ziel, die naar vrede en blijdschap in God dorst en smacht, tot bemoediging, opwekking en vertroosting zijn.

T. M. L.